

Reformasjons-temagudstjeneste 3: 15.10.17
Frelsen er ikke til salgs

Sal 49,8-9.11.13.16
Luk 7,36-50 – selvvalgte tekster!

INTIMASJON

Nåde være med ...

Vel møtt til gudstjeneste – til den 8. siste gudstjenesten her i Kirkestua!

Og hjertelig velkommen til biskop Per Arne, og andre gjester som måtte være her!

Vi feirer gudstjeneste i takknemlighet: Nye Hønefoss kirke er nesten ferdig! På onsdag flyttet kirkekontoret inn i nye lokaler i – selve kirken. Nå gjenstår intenst arbeid med inventar, utsmykning og orgel, – men vi nærmer oss! I dag, etter gudstjenesten går vi opp i ny-kirken, og sammen med andre interesserte samles vi – til kirkekaffe, og til påfølgende inspirasjonssamling og idédugnad på kirketorget, hvor spørsmålet er: Hvordan vi best kan ta den nye kirken i bruk – og få glede av den?

En gledens dag er det også, fordi vi feirer *reformasjonen*, – den som ble utløst for 500 år siden. Dette er den tredje av fem gudstjenester i høst, med reformasjonen som tema. Fokuset som Kirkemøtet har bestemt for *denne søndagen*, er: *Frelsen er ikke til salgs*. Dessverre må innrømme at jeg ikke helt forstår valget av tekster til denne dagen, eller den offisielle veiledningen som er gitt. Kanskje jeg bare har litt tungt for det? I hvert fall har jeg i dag – for én gangs skyld – tatt meg den frihet å velge tekster selv. Men la oss nå samle oss i bønn!

PREKEN

Frelsen er ikke til salgs!

Da Martin Luther – augustiner munk med spesielt ansvar for å forkynne, og dessuten professor i Bibelvitenskap, – da han den 31. okt. 1517 utfordret til *disputas*, dvs. til offentlig, lærd debatt, om ett *brennhett* tema i kirkens liv, da uløste det et *skred* av hendelser, nesten et jordskjelv, som ristet og forandret både kirken og kristenheten fra grunnen av.

Luther utfordret til debatt om en *praksis* som lenge hadde irritert ham, – den såkalte *avlatshandelen*. Han gjorde det ved å offentliggjøre 95 teser som han ville ha diskutert. For oss protestanter i dag kan det være vanskelig å oppfatte hva diskusjonen i det hele tatt dreide seg om: *Botssakramentet* – det at alle kristne regelmessig skulle bekjenne syndene sine og få dem tilgitt – det hadde kirken praktisert fra den første tid.

Det var også *vel* innarbeidet at sjelesørgeren, skriftefaren, påla den botferdige enkelte botsstraffer og pedagogiske straffer, som her i livet både skulle rette opp noe av det som var forbrutt, og samtidig tjene til å styrke det indre livet, det som var blitt fornyet gjennom syndstilgivelsen. Fikk en ikke fullført disse påleggene her i livet, ville de måtte sones i skjærsilden. Slik var kirkelæren. Kirken hadde imidlertid myndighet til å mildne eller ettergi disse botsstraffene, – erstatte dem av en enklere oppgave, eller rett og slett en pengegave til et godt formål. Denne ettergivelsen ble kalt *avlat*.

Ingen påberopte seg denne retten sterkere enn pavene. På sitt verste utartet avlatshandelen til ren bankier-virksomhet. Kirken *solgte* nærmest nåde, på basis av den såkalte «kirkeskatten» – Jesu og helgenenes antatte *overskudd* av gode gjerninger, som man påberopte seg å forvalte. Luthers kritikk rammet derfor også paven.

I tillegg til å invitere til lærd debatt, sendte Luther også tesene – slik det var forventet – til sin kirkelig overordnede, erkebiskop Albrecht av Mainz og Magdeburg, i håp om at han skulle ordne opp i dette som Luther mente hadde utartet fullstendig. Det Luther *ikke* visste, var at det var erkebiskopen *selv* som hadde fremforhandlet den spesielle, såkalt *fullkomne* avlaten (fullstendig ettergivelse av skjærsild-straffene), som nå ble forkynt og solgt i mer enn halve Tyskland. For at paven skulle dispensere fra kirkerettslige bestemmelser som ellers ville ha hindret Albrecht i å bli erkebiskop, hadde han måttet betale Roma 24.000 gullgylden, lånt hos finanshuset Fugger. Men med avtale om at han selv kunne beholde halvparten av de pengene som avlatshandelen innbragte – de som ellers skulle gå til byggingen av Peterskirken.

Hvis ikke keiser Karl V gjennom et tiår hadde hatt hendene fulle med å sikre sitt eget herredømme og rikets grenser, så ville Luther ganske sikkert ha blitt brent som *kjetter* – som Jan Hus 100 år tidligere. Nå utløste han i stedet et skred av hendelser – det vi kaller reformasjonen. Den endret samfunnene i Vest-Europa fra grunnen av: Den endret kirken. Den endret kirkens rolle i samfunnet, forholdet mellom kirke og stat; forholdet mellom geistlige og lekfolk. Den førte med seg en kraftig oppvurdering av det alminnelige liv og av alminnelig arbeid. Den bidro til større grad av likeverd, la noe av grunnlaget for utdanningssamfunnet, – og mye mer.

Til *Norge* kom reformasjonen helt ubedt – nesten som en ulykke. Vi mistet selvstendigheten vår. Samfunnet – gjennomsyret av kristen tro og praksis, fra øverst til nederst, fra konge til fattigmann – ble aldri mer det samme. Først etter flere hundre år lyktes det salmedikerne å få *sunget* reformasjonen inn i folks hjerter.

Han Nielsen Hauge er blitt kalt «Mannen som kristnet Norge». Men han nådde ikke alle. Med vekkelsesbevegelsene fikk vi en splittelse i det norske samfunnet – mellom *omvendte* og *uomvendte* – som har vart (nesten) frem til i dag.

Likevel er jeg grenseløst takknemlig for reformasjonen. Uten Martin Luther vet jeg ikke om jeg *selv* kunne ha vært kristen.

Luthers viktigste innvending mot avlatshandelen var ikke bare at den var skammelig: Å drive *handel* med Gud, tilby Guds nåde på børsen, liksom! Luthers *fremste* innvending var at avlatshandelen forvrengte selve *gudsforholdet*:

I stedet for – dvs. *uten* – anger og omvendelse, kunne en liksom *kjøpe* seg en frelsesgaranti, en *rettighet* overfor Gud. Hjertet og sinnet behøvde ikke å være med. Kirken hadde nærmest *forpliktet* Gud – Han som vil ha *hjertene* våre – til å være nådig, – *helt* uavhengig av menneskets *forhold* til ham.

Frelsen er ikke til salgs. – Det er søndagens tema. Ut fra de oppsatte tekstene og den tilsendte veiledningen, så forstår jeg det slik at jeg i dag helst skulle preke om prester som misbruker stillingene sine til å *berike* seg eller oppnå andre fordeler. Eller kanskje skulle jeg ha advart mot Jan Hanvolds, og andres, kritikkverdige innsamlingsmetoder?

Jeg synes det blir for *smalt*. Hvor mange prester eller kirkeledere kjenner *dere* som misbruker stillingen til egen vinning? – Da tror jeg man velger andre yrker. Eller hvor mange i kirka vet *dere* om, som prøver å skremme folk til å gi penger – for å bli *frelst*?

At frelsen er ikke til salgs – det går mye dypere enn denne typen misbruk. At frelsen er ikke til salgs – betyr at den heller ikke er til salgs – til *oss*, – at den ikke er til salgs – til *deg*.

For en del år siden hadde Bygdeposten, lokalavis for bl.a. Modum, hvor jeg bodde i mange år, et ukentlig intervju med forskjellige personer i distriktet. – Og dette sier jeg *ikke* for å henge ut

moinger, for jeg tror en kunne fått lignende svar overalt. Siste spørsmål lød noe slikt som: «Hva vil du helst at St. Peter skal si til deg når du står foran perleporten?» – Forbausende mange håpet på et klapp på skulderen, og «Du har gjort så godt du kunne. Flott!»

– «Er *dette* liksom resultatet etter et halvt årtusen med luthersk forkynnelse», husker jeg at jeg tenkte; – «*så* mye har altså glidd inn!». Ikke så sjelden har jeg også hørt folk definere det å være kristen som «å holde de ti bud».

Jeg tenker det sier *litt* om *hvor fremmed* det kristne budskapet er for vår menneskelige natur.

Luther så forholdet vårt til Gud *helt* annerledes radikalt:

Bare den som *ydmyker* seg for Gud, kan ha et riktig forhold til Ham, - sier Luther.

Bare den som *vet* at han ikke kan gjøre *noen ting* for å fortjene frelsen, kan ha et rett forhold.

Alene den som *vet* at *alt* avhenger av *Gud*, og *ingenting* av meg – kan ha et *sant* forhold til Ham.

Dette er et fremmed og ganske *tøft* budskap! Det krenker *hovmodet* vårt, vår menneskelige *stolthet*, – noe så *voldsomt*! – Og denne *stoltheten*, dette hovmodet, som har fulgt menneskeheten nesten fra begynnelsen, – er jeg redd er en *enda* større utfordring i dag, enn kanskje noen gang tidligere.

For vi mennesker vil aller helst *selv* være Gud. Når vi ikke kan det, så enten *avviser* vi ham, eller er *likegyldige*. Eller så vil vi ha ham på *vår side*, til å tjene *våre* interesser. – Eller så *fortviler* vi i forhold til Gud. Slik vi er *i oss selv*.

Men Gud sendte sin Sønn. Og fremdeles går ordet av ham og om ham ut til hele verden.

Fra *evangelieteksten* som vi leste sammen i dag, vil jeg bare trekke frem én eneste ting: Nemlig den korte *lignelsen* Jesus forteller til fariseeren Simon: «To menn hadde gjeld hos en pengeutlåner. Den ene skyldte 500 denarer, den andre 50. Men da de ikke hadde noe å betale med, etterga han dem begge gjelden.»

– *Dette* er din og min situasjon. – Og det er *evangeliet*. «Da de ikke hadde noe å betale med, etterga han dem gjelden.»

Dette er *så* fremmed, det er så på tvers av vår naturlige måte å tenke om oss selv og Gud på – at vi trenger å høre det på nytt og på nytt. Og nettopp det er hovedintensjonen med å feire gudstjeneste: At vi skal få anledning til å høre disse ordene om og om igjen.

For av oss *selv* tenker vi nesten *motsatt*:

«Jeg må da være bra nok for Gud! Det skulle da bare mangle at han ikke redder meg!»

Eller: «Det må da være *noe* jeg kan eller skal gjøre for Gud!»

– Eller vi kan fristes til å *gi opp*.

Det kristne budskapet er rett og slett ganske *krast* mot denne *stoltheten* vår:

Dette at jeg er *helt* avhengig av Jesus, og det han har gjort – det er *så* krast, at jeg ikke greier å ta det inn, – av meg selv. Det krenker oss. Det skremmer oss.

Det er bare i *nådens* lys, tror jeg, når jeg oppfatter at Jesus virkelig har gjort for meg det jeg *ikke* makter å gjøre selv, – at jeg virkelig kan ta det innover meg at jeg er en *fortapt synder* – i meg selv. Ellers er det ikke til å holde ut!

Bare i lyset fra nåden er det mulig å erkjenne det.

Selvsagt, *selvsagt*, har du *massevis* av flotte, enestående egenskaper! Helt *fenomenale* – så langt de rekker. Evner, krefter, vilje – og evne til *omtanke*. De skal ikke devalueres! Men de er ment for deg selv i *dette* livet, og først og fremst for *medmenneskene* dine. For *dem* er det du gjør – eller *ikke* gjør – *kjempeviktig*!

Det er bare når det gjelder det *aller* viktigste, at de ikke duger. De kan *overhodet* ikke brukes til å *kjøpslå* med Gud. Det er jo han *selv* som har gitt deg dem! «Hvem ga Ham noe *først*, - så han skulle få vederlag?», spør apostelen Paulus i Romerbrevet.

Det er saktens ikke så lett å holde to såpass forskjellige tanker i hodet – på én gang: At menneskenes evner er helt fenomenale, på godt og ondt. – Det får vi demonstrert hver eneste dag! Og samtidig: – at de ikke duger til å gjøre *krav* på noe i forhold til Gud.

Vi er skapt med de mest *fantastiske* gaver. Men vi blir så lett så nærsynte, at vi glemmer det store perspektivet: *At frelsen ikke er til salgs*.

Ingen ting kan du gi Gud som betaling for frelsen. Livet ditt er *for dyrt*, – hørte vi fra GT.

Ikke et *andektig* sinn, ikke en from *bønn*, ikke den *mest helhjertede* overgivelse, ikke den mest *selvoppofrende* gjerning – duger som *grunn* eller *betaling* for frelsen.

– Ja, ikke en gang en raus gave til nye Hønefoss kirke!

Frelsen er rett og slett ikke til salgs. - Heller ikke til *deg*.

For frelsen er allerede *kjøpt* og *betalt*. Av *Guds Sønn*. Ikke engang *Mor Theresa* kunne bli frelst som *betaling* for noe hun *selv* har *gjort*, eller *ytt* eller *ofret* for Gud!

Frelsen kan bare *mottas* – som *ren*, *uforskyldt gave*.

Våger du å *gi deg inn* på dette, – å innlate deg med *Gud*? Våger du å fortsette? – Jeg *håper* det!

Om få uker skal nye Hønefoss kirke *vigsles* og tas i bruk. Den er en gave til hele Hønefoss menighet, som også – ved Guds nåde – har arbeidet jevnt og trutt for den. Jeg *håper*: - Til glede for hele *byen*!

Dit er *alle* som vil, velkomne! Selv om du ikke kan gjøre *noe* for å fortjene *frelsen*, så kan du likevel gjøre noe betydningsfullt for Gud, og *mye* for medmenneskene dine – bare ved å *delta*, og bidra med den *du* er.

Ingen kan bare *overta* en annens tro. På en eller annen måte må den være din egen.

Men troen er i sin kjerne – et *håp*. Et *håp* om at det kan være noe *i* dette med Jesus, at det kan være noe i det kristne budskapet; – selv om det kan være mye jeg ikke *skjønner*, mye jeg *reagerer* på eller har lyst til å *protestere* mot.

Kom! Bli med! Du hadde aldri funnet veien hit i dag, hvis ikke *Gud* på en eller annen måte hadde *kalt* deg. Husk bare dette ene, - *at frelsen er ikke til salgs*! For *evangeliet* er, at «da du ikke hadde noe å betale med, *etterga* han deg gjelden.»

Ære være Faderen ...